

Perusopetuksen yhteiskunnallinen tehtävä

Hannu Simola
professori, koulutussosiologia ja -politiikka
Helsingin yliopisto

Kutsuseminaari PERUSOPETUS 2020,
25.8.2009, Opetushallitus

Koulutuksen keskeisimmät yhteiskunnalliset funktiot eli tehtävät

1. Kvalifiointi: tietojen, taitojen ja osaamisen tuottaminen
2. Integrointi: yhteiskunnan kiinteyden ylläpitäminen
3. Valikointi: yhteiskunnalliseen hierarkiaan sijoittaminen
4. Varastointi: työvoimareservin säilyttäminen

Saukkonen, S. (1999). Myöhäismodernin uusvanha koulu.
Kasvatus 30(2):

'piilo-opetussuunnitelman koulu'

'imitaation koulu'

'inspiraation koulu'

→ syventymisen ja hiljentymisen koulu

Koulun historiallis-institutionaalinen perusluonne?

- * pakollisuus
- * joukkomuotoisuus
- * lajitteluvollisuus

Simola, H. (1995). *Paljon vartijat*. Helsingin yliopisto.

Tyack, D., & Cuban, L. (1995). *Tinkering toward utopia: a century of public school reform*. Harvard University Press.

Koulupolitiikka?

* yhtenäinen peruskoulu ja lähikouluperiaate

Perusopetuslaki 1998

* suomalainen perusopetuksen arviointimalli 'SPAM'

- otospohjainen temaattinen arviointitutkimus , ei kansallisia päättökokeita

- ei privatisointia

- ei koulujen välisiä rankinglistoja

- ei sanktioivaa arviointijärjestelmää

- ei opettajien tulospalkkausta

Simola, H. et al. (2009) Quality Assurance and Evaluation (QAE) in Finnish Comprehensive Schooling – a national model or just unintended effects of radical decentralisation? *Journal of Education Policy* 24(2), 163–178

Carlgren, I., Klette, K., Myrdal, S., Schnack, K. & Simola, H. (2006) Changes in Nordic teaching practices: From Individualized teaching to the teaching of individuals. 5

Scandinavian Journal of Educational Research 50 (3), 301-326

Oppilaat?

Koulu tarjoamaan oppilailleen rauhallisen, turvallisen, syventymisen ja hiljentymisen mahdollistavan paikan kiivasrytmisessä ja epävarmassa maailmassa.

Oppilaille mahdollisuus hiljentyä ja syventyä uskottavan ja heille omistautuvan, asiansa osaavan ja luotettavan aikuisen johdolla, yhdessä ikätovereittensa kanssa.

Opettajat?

* 'Adolf Ehrnrooth –pedagogiikan' paternalistinen perinne

Simola, H. (2004) Kenraali Adolf Ehrnrooth ja PISA:n ihme – Koulutussosiologisia huomautuksia erääseen suomalaiseen menestystarinaa. *Kasvatus* 35(1), 91-98

Simola, H. (2005). The Finnish Miracle of PISA: historical and sociological remarks on teaching and teacher education. *Comparative Education*, 41(4).

* Maailman ainoat maisteriopettajat

* Maailman ainoat myöskin aineenopettajakoulutuksen saaneet luokanopettajat

Vanhemmat?

- * luottamus peruskouluun ja sen opettajiin

Nordisk skolbarometer – Attityder till skolan år 2000. TemaNord 2001:547. Nordisk Ministerråd.

- * luottamus koulutietoon tietona, jota ei muualta saa ja joka mahdollistaa pääsyn välittömän havainnon yli

Young, M. F. D. 2008. Bringing knowledge back in: from social constructivism to social realism in the sociology of education. Routledge

Johtopäätös? Suomalaisella peruskoululla on historiallinen mahdollisuus kehittyä vastaamaan tietoon ja oppimiseen perustuvan myöhäismodernin kansalaisyhteiskunnan tarpeita = yhtenäinen peruskoulu + lähikoulu + syventymisen ja hiljentymisen koulu.

Se edellyttää? Että koko perusopetus vähitellen yhtenäiskoulun muotoon siten, että

- (1) luokkakoko läpi peruskoulun 20 ja
- (2) koulun koko enimmillään n. 500 oppilasta

= kolme rinnakkaisluokkaa, luokkakoko 20 oppilasta = $3 \times 9 \times 20 = 540$ oppilaan yhtenäiskoulu, joka tiloiltaan vastaa nykyistä kolmisarjaista alakoulua tai kuusisarjaista yläkoulua

Taloudelliset edellytykset? Laman aikana alkanut ja sen jälkeen päälle jäänyt julkisen sektorin supistaminen ja irtoaminen pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista:

"Valtioneuvoston kanslian erinomainen raportti (3/05) osoittaa, että verrattuna muihin Pohjoismaihin Suomen korkea työttömyysaste ja kääntäen matala työllisyysaste johtuvat nimenomaan julkisten töiden vähyydestä. Vuonna 2005 julkinen sektori työllisti Suomessa 560 000 henkeä. Pekka Sinkko arvioi raportissa, että mikäli Suomi noudattaisi "pohjoismaista mallia", julkisen sektorin työllisten määrän tulisi olla noin 200 000 henkilöä nykyistä suurempi."

Virtanen, M. (2006) Ruotsi ja Suomi. Pääkirjoitus. Yhteiskuntapolitiikka 71(2), 1-2

Suomalainen julkinen sektori suhteellisesti neljänneksen pienempi kuin muissa Pohjoismaissa keskimäärin.

Talukko: Suomalaisen peruskoulun kustannukset verrattuna muihin pohjoismaihin

	FI	S	DK	N	OECD
Peruskoulu osuus % BKTstä 2004	2,5	3,1	3,0	2,8	2,5
Laskennallinen kustannus (tuhatta USD) per oppilas koko peruskoulun ajalta 2004	60	68	81	88	-

Lähde: Education at a Glance 2007. OECD.

Suomalainen peruskoulu maksaa neljänneksen vähemmän kuin muissa peruskoulu muissa Pohjoismaissa keskimäärin.

Integraatio: Andy Green muistuttaa, että koululaitos luotiin 1800-luvun alussa integroimaan hajanaisia kansakuntia, joista oli muodostumassa kansallisvaltioita. Kansakunnat muodostuivat kirjaimellisesti eri aikaa elävistä, eri kieltä puhuvista, eri uskontoja tunnustavista ihmisistä. Ranskan vallankumouksen aikoihin Ranskassa vain puolet väestöstä puhui ranskaa, Italiassa vain 3% italiaa. Greenin mukaan yhteisen koulun integroiva funktio on uudelleen tulossa yhä tärkeämmäksi, kun ihmiset ovat yhtäältä globaalin massamedian yhtenäistämiä mutta yksilöinä yhä vapaampia omien mieltymystensä mukaisiin valintoihin. Edellytyksen yhteiselle kielelle ovat olemassa, mutta niin ovat myöskin edellytyksen myös sosiaaliselle hajoamiselle, solidaarisuuden rapautumiselle ja moraaliseksi pirstoutumiselle.

Green, A., Preston, J., & Janmaat, J. G. (2006). *Education, equality and social cohesion : a comparative analysis*. Palgrave Macmillan.

On vaikea kuvitella muuta instituutiota, joka voisi koota eri yhteiskuntaluokista, eri uskonnoista, eri sukupuolista, eri elämänkatsomuksista lapset ja nuoret yhteen ja johdattaa heidät ymmärtämään ja kuuntelemaan toisiaan, sietämään ja arvostamaan toisiaan. John Deweyn ajatus koulun sosiaalipoliittinen merkitys demokratialle on ajankohtainen uudella tavalla mutta samasta syystä kuin viime vuosisadan alussa: eri taustasta tulevien oppilaiden yhteisymmärrys vahvistaa demokraattista suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden kunnioitusta. Kyse on jälleen kerran sen 'orgaanisen solidaarisuuden' synnystä, jonka luomista sosiologian klassikko Émile Durkheim piti 1900-luvun alun maailmassa koulun yhteiskunnallisena päätehtävänä.

Kvalifikaatio: “Ihmislle, joilla on kaikkein osattomin sosiaalinen tausta, koulu muodostuu käytännöllisesti katsoen ainoaksi väyläksi [korkea]kulttuuriin. Koulutus voisi olla "kuninkaan tie" kulttuurin demokratisoimiseen, jollei se yhtäältä siunaisi lähtökohtaisia kulttuurista eriarvoisuutta teeskennellen tietämättömyyttä niistä ja toisaalta alentaisi välittämäänsä kulttuurin arvoa (esim. panettelemalla jotain oppinutta teosta liian "akateemiseksi") sen perityn kulttuurin hyväksi, joka ei kannata yrittämisen vulgaaria leimaa, vaan ilmentää kaikessa helppoutta ja suloa.”

Bourdieu, P., & Passeron, J. (1979/1990). *Reproduction in education, society and culture*. Sage. P. 21; suom. HS)

Vaara1: että historialliseen mahdollisuuteen ei tartuta ja se menetetään – GERM valtaa myös Suomen peruskoulun

Sahlberg, P. (2006). Education Reform for Raising Economic Competitiveness. *Journal of Educational Change*, 7(4), 259-287.

Vaara 2: että valmisteilla olevat perusopetuksen tavoitteet ja tuntijako (sekä tuleva POP) vaikeuttavat kehitystä kohti todellista yhtenäistä peruskoulua ja lähikoulua - mikä puolestaan on syventymisen ja hiljentymisen koulun kehittymisen edellytys.

Mahdollisuus: että syntyisi poliittista tahtoa peruskoulun taloudellisten edellytysten nostamiseksi pohjoismaiselle tasolle - mikä puolestaan edellyttää valtion roolin vahvistumista erityisesti koulujen rahoituksessa mutta myös ohjauksessa